

JELENA

de onbekende held

RONALD VAN ASSEN

JELENA

De onbekende held

Ronald van Assen

1^e druk september 2018

Uitgeverij: Godijn Publishing

BOEK10

Vormgeving omslag: Jen Minkman

Auteursfoto: Jeroen Mies

Fotograaf coverfoto: Daniël van Assen

Covermodel: Julia van Assen

ISBN 978-94-92115-72-0

ISBN E-Book 978-94-93157-08-8

NUR 337

©2018 Godijn Publishing | www.godijnpublishing.nl

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Godijn Publishing.

Voor Zoja

*jouw leven was kort en heftig
je stierf als een held
en werd daarmee een voorbeeld voor velen*

Van alle gevolgen blijven de nachtmerries toch wel de ergste ...

Willem van Velzen
(gepensioneerd rechercheur)

*Het verleden moet je niet willen veranderen
Bekommer je liever om de toekomst*

Broeder Edward

1

Ik heb lang getwijfeld of ik mijn verhaal zou vertellen. Het is een heel persoonlijk verhaal. Als ik het vandaag niet doe, dan gebeurt het nooit meer en neem ik het mee mijn graf in. Al enige tijd voel ik mijn krachten afnemen. Mijn lichaam wil niet meer. Mijn dagen hier op aarde zijn geteld.

Ik heb lang gewacht, wellicht te lang. Mijn ogen gaan steeds verder achteruit, al mag ik niet klagen, gezien mijn leeftijd. Ooit had ik ironisch genoeg als bijnaam *De Russische Arend*. Het is goed dat mijn vroegere kameraden mijn aftakeling niet hoeven te zien. Wat zou er van hen geworden zijn? Van een aantal weet ik het. Die lieten veel te jong het leven.

Ik hoef geen erkenning, geen eerbetoon, geen medailles. Dat zijn niet de redenen waarom ik mijn verhaal aan het papier toevertrouw. Ik deed gewoon mijn plicht, zoals zovelen in die dagen.

Ik heb mensen gedood, jonge mannen die een heel leven voor zich hadden. Waren het er tientallen? Honderden wellicht? Waren ze onschuldig, omdat ze ook alleen deden wat hen werd opgedragen? Mijn geheugen laat mij steeds vaker in de steek. Dat is nog een reden om mijn verhaal nú op te laten schrijven.

Na de oorlog werden wij met de nek aangekeken. Velen van ons hadden hun leven gegeven voor het vaderland.

We hebben vreselijke dingen meegemaakt die het menselijk begrip te boven gaan. Het is onvoorstelbaar wat mensen elkaar kunnen aandoen. Van enige erkenning was geen sprake. Een enkeling werd postuum tot held uitgeroepen, de meeste van ons gingen weer op in de grauwe grijze massa, voor altijd beschadigd.

Ik ben nooit getrouwd. Ik kon het niet opbrengen een man lief te hebben. Als u mijn verhaal leest, zult u begrijpen waarom. Ik ben niet liefdeloos. Ik kan liefde geven, alleen ... het lichamelijke, dat kan ik niet opbrengen. Niet na wat mij is overkomen.

Het geeft niet als u er op dit ogenblik niets van begrijpt. Soms denk ik dat het allemaal een boze droom is geweest. Nou ja, denken ... soms hoop ik het. Dan hoop ik dat ik op een dag mijn ogen opendoe en ik weer een kind ben, terug in het veilige ouderlijk huis. Soms gebeurt dat even in mijn dromen. Dan ben ik weer dat kleine onschuldige meisje dat haar moeder graag helpt in het huishouden. Helaas volgt daarna de onvermijdelijke terugkeer naar de realiteit.

Ik heb op dit moment een goed leven. Als ik de beelden op televisie zie van leeftijdsgenoten dan heb ik geen klagen. De dagen zijn lang en eenzaam, maar ik heb een dak boven mijn hoofd en ik krijg te eten. Dat is wel eens anders geweest.

Ik slijt mijn laatste dagen in een rusthuis in Podolsk. Het is geen luxe. Vanuit mijn kamer heb ik uitzicht op de brug over de Pachka rivier, dat breekt de dag een beetje.

Bezoek krijg ik niet. Wie zou er moeten komen? Er is niemand over die mij kent. Dat geldt voor alle bewoners hier. Behalve elkaar en het personeel zien we niemand.

Podolsk is een oude industriestad vlak onder Moskou. Voor Russische begrippen is het een mooie stad, hoewel ik vrijwel niet meer buiten kom om ervan te kunnen genieten. Podolsk staat tegenwoordig ook bekend om zijn

grote militaire basis. Nu komen we in de richting waarom ik mijn verhaal ondanks alles toch op papier wil laten zetten.

Op 23 februari van dit jaar heb ik de respectabele leeftijd van tweeënnegentig mogen bereiken. Ik heb leiders zien komen en gaan, van Lenin, Stalin, Chroesjtsjov, Brezjnev, Gorbatsjov tot Poetin en alles wat daartussen heeft gezeten. Ik heb ze bijna allemaal overleefd.

Ik heb de verschrikkingen van de Tweede Wereldoorlog meegemaakt, de onzekere tijd van de Koude Oorlog en de val van de Berlijnse Muur. Ik heb het allemaal gezien en ik hoopte dat de mensen hadden geleerd hoe goed het is om in vrede naast elkaar te leven. Het waren ijdele gedachten.

De laatste paar jaar is die hoop ruw de grond ingeboord. De tijd waarin we leven doet mij denken - voor zover ik het mij kan herinneren - aan de tijd van vlak voor de Tweede Wereldoorlog. De oorlogsmachinerie draait weer op volle toeren. De retoriek zwelt aan, de spreekwoordelijke stellingen worden ingenomen. Het is zoals tijdens de Koude Oorlog: Oost staat weer tegenover West. Overall ter wereld zijn brandhaarden en er is niet veel voor nodig om die haarden te laten samensmelten tot een allesverzendend vuur.

Mijn hoop was nooit meer een oorlog mee te maken. Ik zal het ook niet meer meemaken. Zoals ik al zei, voel ik mijn krachten afnemen. Daarom moet ik mijn verhaal laten opschrijven, opdat de verschrikkelijke dingen die de mensen elkaar hebben aangedaan niet worden vergeten.

Ik kan vrijuit praten. Ik heb geen kinderen of kleinkinderen met wie ik rekening moet houden. Het vertellen van mijn verhaal is waarschijnlijk het laatste wat ik kan doen hier op aarde, voordat ik voorgoed mijn ogen sluit. Het is geen mooi verhaal. Ik zal het laten opschrijven, zoals ik

het mij herinner, inclusief alle verschrikkingen. Het is dat u het weet.

Het is mijn verhaal. Het verhaal van Jelena Vorobieva en het begint op 4 augustus 1941 ... de dag dat ik eigenlijk had moeten sterven.

2

We woonden aan de rand van het bos, net even buiten Stabna. Ons huis stond, samen met twee andere woningen, een klein eindje van de doorgaande weg af. Het was er altijd rustig. Vanaf de weg was onze woonstee niet direct zichtbaar. Je kon het pas bereiken wanneer je het pad volgde langs het meer. Goedgezegd lag ons huis tussen het bos en het meer in. Het was klein, doch ruim genoeg voor ons gezin.

Mijn vader Pavel was een grote, sterke kerel. Hij was een imposante verschijning, zeker als hij zijn bontmuts op had, wat vrijwel altijd het geval was. Hij was streng, maar niet hardhandig. Door zijn werk in de bosbouw was hij gespierd. Je kon hem beter niet kwaad maken, zeker niet als hij dronken was. Ondanks zijn soms opvliegende karakter, reageerde hij dat nooit op ons af. Voor zover ik weet, heeft hij mijn moeder nooit geslagen. Veel mannen hadden losse handjes. Niemand die er iets van zei en gezien de slechte economische situatie was het niet verwonderlijk dat er veel onvrede was.

Wanneer het mijn vader te veel werd, ging hij naar buiten om zijn frustraties af te reageren op een stapel hout. Zo kwam hij van zijn agressie af en hadden wij genoeg brandstof voor in de wintermaanden.

Mijn moeder Nadya was de goedheid zelve. Het leven had haar gehard, maar ondanks alle tegenslagen bleef ze altijd opgewekt. Ze regeerde het huishouden alsof ze de

tsarina zelf was. Van het meest eenvoudige wist zij iets moois te maken. Ze maakte de prachtigste kleding van oude lappen en lakens en creëerde bijna magisch gefabriceerde kunstobjecten van wat zij vond in het bos. Als wij verdrietig waren, troostte ze ons en voor onze verjaardag maakte ze een feestmaal klaar van simpele ingrediënten.

Mijn ouders hadden drie kinderen, tenminste er waren er drie in leven. Het waren er ooit vijf. Eentje was op driejarige leeftijd overleden en de tweede al tijdens de geboorte. Mijn broer Oleg was achttien en diende in het leger. Hij was ingedeeld bij het 19^e legerkorps en hielp mee bij de verdediging van Smolensk, de grote stad ongeveer twintig kilometer zuidelijk van ons. Mijn zusje Anouska was elf jaar jong en ikzelf was in de zomer van 1941 pas vijftien.

We woonden in een soort kleine woongemeenschap. Officieel woonden we in Stabna, alleen bevonden onze huizen zich te ver van de plaats zelf af om ons er echt mee verbonden te voelen. Uiteraard haalden mijn ouders hun benodigdheden in het dorp, maar we probeerden met onze burens zoveel mogelijk zelfvoorzienend te zijn. Ik heb dat nooit als probleem ervaren, integendeel. Ik hield van de rust en van de natuur. De grote stad was geen plaats voor mij en zelfs Stabna gaf mij al de kriebels. Ik was het liefst in en om het huis of in het aangrenzende bos. Tussen de dichte begroeiing voelde ik mij veilig. Het bos zorgde voor een innerlijke rust. Je moet het zelf gevoeld hebben. Het is lastig om uit te leggen.

Direct naast ons huis stond het huisje van Vladimir en Anya, een ouder, kinderloos echtpaar. Voor ons waren het surrogaat grootouders en we kwamen vaak bij hen over de vloer. Anya maakte dan warme melk en Vladimir kon de mooiste verhalen vertellen. Volgens hem waren ze ook allemaal echt gebeurd, hoewel ik daar zo mijn twijfels over had. Het maakte ons niets uit. Vooral tijdens de koude winteravonden brachten we veel tijd bij hen door.

Een kleine twintig meter van ons vandaan stond het derde en grootste huis. Daar woonde oom Sergei met zijn drie zonen. Zijn vrouw was enkele jaren geleden gestorven en hij had de grootste moeite om het hoofd boven water te houden, toch hoorde je hem nooit klagen. Hij droeg zijn kruis in stilte.

We noemden hem oom Sergei, in werkelijkheid was hij een neef van mijn moeder. Oom of neef, daar deden we niet moeilijk over. Familie is familie, in welke graad dan ook.

Sinds de invasie door de Duitsers op 22 juni 1941 was het onrustig in het land. Overal werden versterkingen opgeworpen en legervoertuigen reden af en aan. In eerste instantie maakten wij ons niet zoveel zorgen. Ons land was groot en uitgestrekt, ons leger sterk en niet te vergelijken met de zwakke verdediging in de rest van Europa. Onze mannen zouden de vijand wel tot stilstand brengen. Op het moment dat we hoorden dat Minsk was gevallen, nam onze bezorgdheid toe. Vooral mijn moeder was zeer onrustig. Dit had het meest te maken met Oleg, die daar ergens in Smolensk gelegerd was.

De eerste dagen merkten we niets van het oprukkende Duitse leger. Dat begon pas tegen het eind van de eerste week van juli. Vanuit het westen hoorden we explosies. Ze klonken ver weg, maar werden met de dag heviger. Vooral 's nachts als het verder stil was, lag ik bang in mijn bed en luisterde naar de geluiden in de verte. Het had iets onwerkelijks, iets ongrijpbaars. Dat die geluiden van destructie geen aankondigingen van een vrolijke tijding waren, dat was mij wel duidelijk.

Halverwege de tweede week van juli klonken de ontploffingen steeds dichterbij. Het waren niet alleen meer de doffe, dreunende explosies, ook het ratelen van de mitrailleurs en het losse geweervuur was goed hoorbaar. Het

kwam niet alleen uit het westen, ook uit het noorden en zuiden. Smolensk was gedeeltelijk ingenomen en in het noordwesten stonden de Duitsers al aan de poorten van Jartsevo.

We hadden nog steeds niets van Oleg gehoord en mijn moeder hield zich voor dat geen bericht goed bericht was in dit geval. Ze maakte het zichzelf wijs. Ik denk dat het haar manier was van overleven. Misschien was ze naïef, maar in tijden van nood klamp je je vast aan elke strohalm. Mijn vader ging stoïcijns door met zijn werk alsof er niets aan de hand was. We zagen de angst in zijn ogen. Tijdens de derde week van juli werd Jartsevo ingenomen. Het 7^e Pantserkorps trok de stad binnen en gaf het niet meer prijs. De Russische verdediging had gefaald, maar was niet verslagen. Verse troepen werden aangevoerd vanuit het oosten. Ze waren vastberaden de indringers het land uit te knikkeren en zouden doorvechten tot het bittere eind. Velen hadden vrouwen en dochters of anders in ieder geval zusters. Genoeg om desnoods je leven voor te geven.

Dagenlang werd er zwaar gevochten. Van alle kanten kwamen geluiden van beschietingen. Van Oleg hadden we nog steeds geen bericht en we vreesden ondertussen het ergste.

In de eerste week van augustus leek het alsof de oorlog aan ons voorbij zou gaan. We haalden opgelucht adem. Smolensk en Jartsevo waren dan wel ingenomen, er was nog steeds een smalle corridor die in handen was van onze troepen. In Stabna was geen schot gelost en we verwachtten al helemaal niet dat onze drie kleine huisjes van enig belang zouden zijn. We waanden ons veilig, zo afgelegen en verscholen aan de rand van het bos. We hadden het zo gruwelijk mis.

Op 4 augustus 1941 ergens aan het eind van de morgen kwamen de Duitsers. Het leken losgeslagen honden op zoek naar bloed. Smerige, hongerige straathonden zonder een greintje fatsoen in hun donder. Ze traptten de deuren van onze huizen in. Ons verzetten had geen zin, ze waren met te veel.

Oom Sergei was niet thuis, zijn zonen wel. Sergei was met de kar naar Stabna. Zijn zonen werden meegenomen het bos in. Ik heb zowel mijn oom als mijn neven nooit meer teruggezien.

Mijn vader gebaarde dat we ons rustig moesten houden. We verstonden niet wat de Duitsers riepen, veel goeds was het niet. Ze bekeken ons aandachtig, voornamelijk mijn moeder en mijzelf. Ze bekeken ons niet, ze keurden ons en lachten. Het gaf mij een heel onbehaaglijk gevoel. Instinctief wist ik wat ze van plan waren, alleen durfde ik er niet aan te denken. Vreemd als ik eraan terugdenk dat je als meisje van vijftien gewoon aanvoelt wat er gaat gebeuren zonder dat je enige ervaring hebt op dat gebied.

Met getrokken wapens duwden ze ons vooruit. De oude Anya had moeite het tempo bij te houden. Omdat het niet snel genoeg ging, sleepten ze haar letterlijk aan haar haren verder. Ze gilte van de pijn. Achter ons hoorden we geluid van brekend glas en hout. Onze huizen werden geplunderd en even later in brand gestoken. We hadden niets meer. Op dat moment was dat hetgeen waar ik mij het minst druk over maakte.

We liepen richting het meer. We waren doodsbang. Mijn zusje snikte zachtjes. Ze durfde niet hardop te huilen. Mijn vader liep schijnbaar emotioneel met grote stappen. Ik wist dat hij bang was. Ik voelde het. Hij hield zich groot.

Toen we aan de rand van het meer kwamen, gebaarden ze ons dat we op onze knieën moesten gaan zitten, met onze handen in de nek. Ze richtten hun wapens op ons hoofd

en even dacht ik dat ze ons ter plekke zouden neerschieten. Hadden ze dat maar gedaan.

De oude Vladimir en Anya werden ruw overeind getrokken. Een soldaat die blijkbaar de leiding had over het zootje barbaren nam ze mee naar een boom en zette ze daar neer. Ze bleven stokstijf staan, terwijl de soldaat terugliep naar de rest van de groep. Wegrennen had geen zin. Ze zouden niet ver gekomen zijn.

De soldaat schreeuwde wat bevelen naar een paar mannen. Ze richtten hun geweren en vuurden op zijn commando. Zo stierven Vladimir en Anya, hand in hand aan de rand van het meer, niet ver van de plek waar hij haar ooit ten huwelijk vroeg.

Daarna waren wij aan de beurt. We zaten nog steeds op onze knieën en durfden geen woord uit te brengen. Ik vroeg me af hoe het zou zijn om te sterven en dacht dat ik daar snel genoeg achter zou komen. Ik wilde mijn moeder om haar nek vliegen, maar ik durfde me niet te verroeren.

Mijn vaders handen werden achter zijn rug gebonden en zijn voeten ook. Het was het startsein van een reeks gruwelijkheden.

Drie soldaten trokken mijn moeder mee een paar meter verderop. Ze schreeuwde in het Russisch allerlei verwensingen naar haar belagers. De drie schopten en sloegen haar. Ze viel op de grond. Ze gingen door met schoppen. Ze traptten haar in haar buik en in haar gezicht. Het bloed liep uit haar mond. Een van de soldaten knielde over haar heen en scheurde haar jurk open. Hij verkrachtte haar, terwijl de andere twee lachten. Mijn moeder gilte het uit van de pijn en mijn vader moest toekijken hoe zijn vrouw mishandeld en vernederd werd. Hij vertrok geen spier. Ik wist dat hij inwendig kookte.

Zo gauw alle drie de soldaten zich aan mijn moeder hadden vergrepen, pakte een zijn pistool en schoot haar van

dichtbij door het hoofd. Ze lieten haar naakt en bebloed achter op het veld. Dezelfde soldaat liep naar mijn vader toe en zette de loop van zijn pistool tegen mijn vaders hoofd. Hij schreeuwde iets in het Duits. Mijn vader keek bewegingsloos toe. Een schot klonk en ook hij stierf. Hij stierf zonder een traan te laten. Ze konden hem zijn huis afpakken, zijn vrouw, zijn hele gezin, maar niet zijn trots. Nee, niet zijn trots.

Daarna waren alleen ikzelf en mijn zusje Anouska over. Een van de soldaten sloeg mij met de kolf van zijn geweer tegen mijn hoofd waardoor ik achterover op de grond viel. Voor ik doorhad wat er gebeurde, scheurde hij mijn jurk aan stukken. Hij boog zich over mij heen. In een reflex spuugde ik hem in zijn gezicht. Dat moest ik meteen bekopen met een bloedneus.

Ik draaide mijn hoofd en zag dat degene die de leiding had over de groep mijn zusje naar het meer sleepte. Ze was pas elf jaar jong en had geen borstgroei. Ze was slechts een kind! Blijkbaar was ze niet interessant voor de mannen. Ze werd onder water geduwd. De man zette zijn zware laars in haar nek en hield hem daar tot ze niet meer bewoog.

De soldaat die boven op mij lag, duwde mijn benen met geweld uit elkaar en ik voelde een hevige pijn op het moment dat hij bij mij naar binnen ging. Ik keek hem smekend aan en zag zijn kille ogen. Hij was hooguit een paar jaar ouder dan ik. Vanaf dat moment wist ik dat ik nooit in mijn leven een man lief zou kunnen hebben.

Zo gauw hij klaar was, sloot ik mijn ogen en wachtte op de verlossende dood. Die kwam helaas niet. De leider van het stelletje Duitse honden keek mij goedkeurend aan en schopte mij met zijn zware laarzen, waar hij zojuist mijn zusje mee had verdronken, keihard tussen mijn benen. Ik dacht dat ik gek werd van de pijn en kronkelde over de grond. Dat moest ik bekopen met een paar nieuwe trap-

pen. Hij liet zich met een zucht over mij heen vallen en ook hij verkrachtte mij.

Ik voelde zijn zware lichaam boven op mij. Ik voelde hoe hij ritmisch bewoog. Ik voelde overal pijn en wilde slechts één ding. Ik wilde dat het ophield. Ik wilde dood. Ik had er alles voor over om van de pijn af te zijn.

Hij plantte zijn linkerhand in mijn hals en begon te knijpen, met zijn rechterhand hield hij zichzelf overeind. Hij kneep mijn keel met kracht dicht en, terwijl hij zijn witte gif in mij spoot, verloor ik mijn bewustzijn.